

Projekts Nr.JUST/2010/KPEN/AG/1546 "Atjaunojošā taisnīguma aktuālas problēmas,
risināšanas perspektīvas Eiropas Savienībā"

Konference „Cilvēktiesību samērošana un
preventīvo piespiedu līdzekļu izpratne”

Rīga, 2013. gada 27.marts

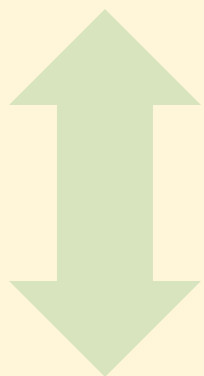
Cilvēktiesību un prevencijas samērošanas aspekti

Dr.iur Andrejs Judins

27.03.2013.

Sabiedrība vs. asociāla uzvedība

Reaktīva pieeja

Proaktīva pieeja

Sagaidīt likumpārkāpumu →
atklāt to → sodīt pārkāpēju
→ pasākumi, lai atjaunotu
taisnīgumu

Preventīvie pasākumi →
likumpārkāpuma novēršana &
rehabilitējošās aizsardzības
pasākumi apdraudētajām
personām

```
graph LR; A([Reaktīvie & Proaktīvie pasākumi]) -- red arrow --> B[Asociāla uzvedība]; A -- blue arrow --> C[Implementation factors];
```

Reaktīvie & Proaktīvie
pasākumi

Asociāla
uzvedība

- īpatsvars īstenojamā kriminālpolitikā
- veidi/intensitāte
- piemērošanas priekšnosacījumi
- Samērīgums
- cilvēktiesības (it īpaši preventīvo instrumentu piemērošanas gadījumā)

Represīvie (tiesību ierobežojošie) instrumenti

Pēc

likumpārkāpuma
izdarīšanas

Taisnīga atbilde uz
izdarīto

Pirms

eventuālas
likumpārkāpuma
izdarīšanas

Preventīvie piespiedu līdzekļi NAV

sods par vēl neizdarīto likumpārkāpumu,

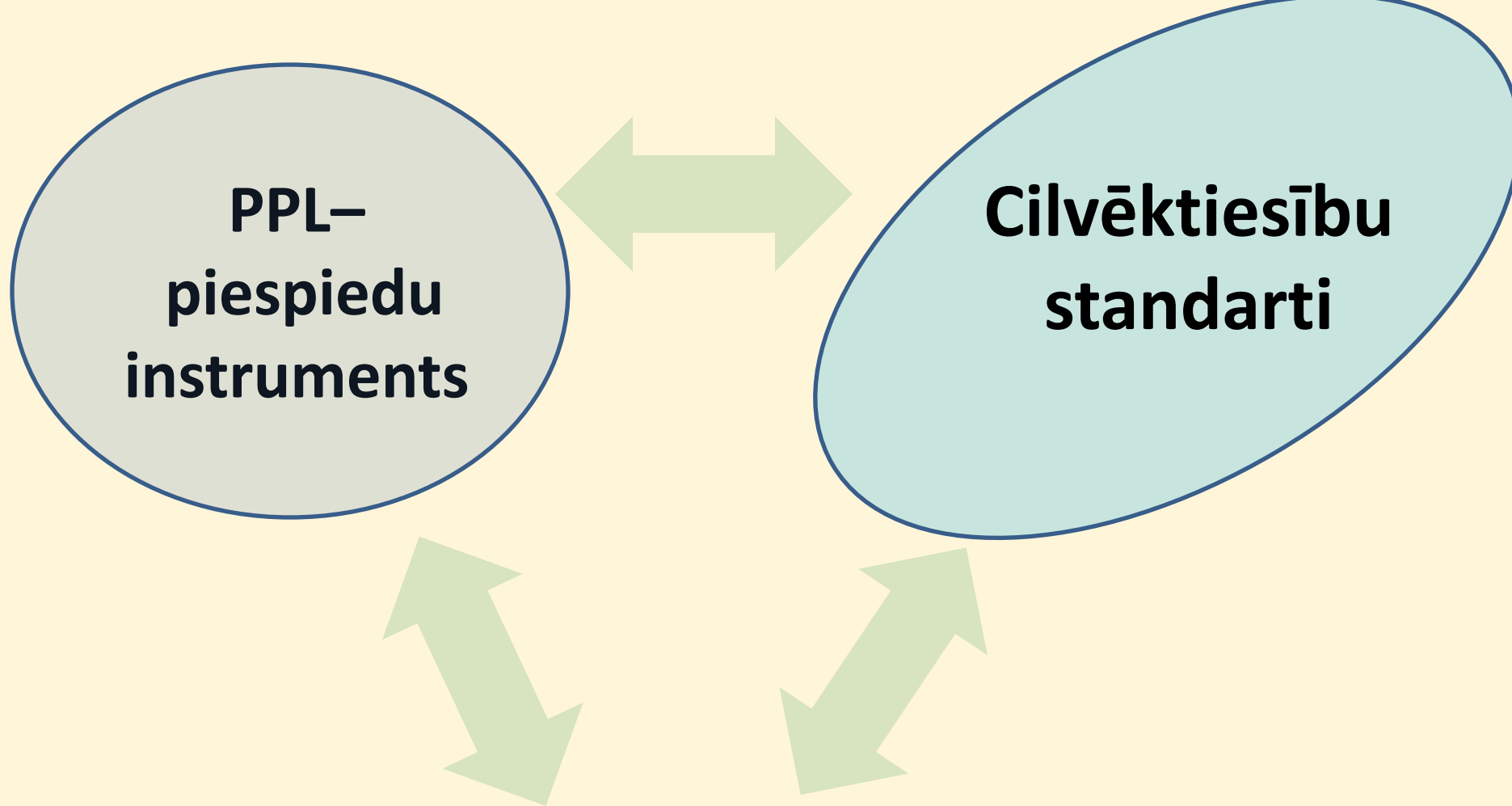
bet **ir** samērīga valsts intervence nolūkā
novērst likumpārkāpuma izdarīšanu,

šādi aizsargājot citu personu tiesības un intereses (a), kā arī
palīdzot klientam atrast iespēju dzīvot sabiedrībā,
nepārkāpjot likumu (b)

Preventīvie piespiedu līdzekļi*

- **Personas uzraudzība**
 - Pienākums ziņot par dzīvesvietu un darba vai mācību vietu, kā arī izbraukšanu no dzīvesvietas
 - Pienākums noteiktā laikā atrasties noteiktā vietā
 - Aizliegums tuvoties noteiktai vietai
 - Aizliegums piedalīties noteiktos publiskos vai citos pasākumos
 - Aizliegums tuvoties vai sazināties ar noteiktu personu vai personu loku
 - Aizliegums lietot apreibinošas vielas
- **Preventīvā drošības nauda**
- **Pienākums saņemt sociāli rehabilitējošos pakalpojumus**
 - Speciālistu konsultācijas
 - Piedalīšanās sociāli rehabilitējošās programmās

* Preventīvo piespiedu līdzekļu koncepcija

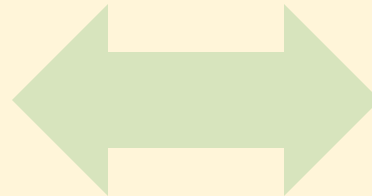

- PPL piemērošanas priekšnosacījumi: Kam? Kādos gadījumos?
- PPL piemērošanas kārtība/procedūra
- Ar PPL noteikto tiesību ierobežošanas samērība
- Tiesiskās sekas, ja persona pārkāpj piemēroto PPL

PPL: Interrešu kolīzija

PPL leģitīmais mērķis:

novērst apdraudējumus,
aizsargāt personu un
sabiedrības intereses

Personas, kurai piemēro
PPL, tiesības un
intereses

Vai PPL piemērošana nepārkāps personu cilvēktiesības?

Patlaban uz šo jautājumu nevar atbildēt

Tādas vispārīgas atbildes, kā “Jā” vai
“Nē” nesagaidīsim arī nākotnē

Tomēr var tikt iezīmēti atsevišķi principi, kas
būs jāievēro, izlemjot jautājumu par
cilvēktiesību ievērošanu/pārkāpšanu

Vai ir pieļaujama jauna tiesību institūta – PPL - ieviešana?

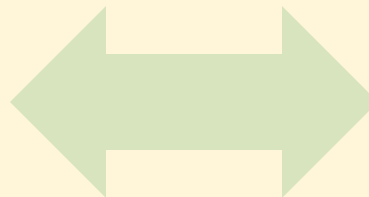
- **Pirmkārt**, gan nacionālajos, gan starptautiskajos tiesību aktos, kā arī judikatūrā tika uzsvērts valsts pienākums rīkoties, lai aizsargātu svarīgas personas un sabiedrības intereses
- **Otrkārt**, personu tiesības nav absolūtas un var tikt samērīgi ierobežotas, lai sasniegtu legītīmu mērķi

Valsts pienākumi

Negatīvais

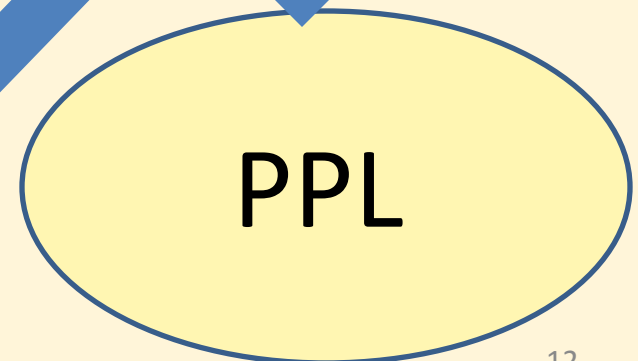
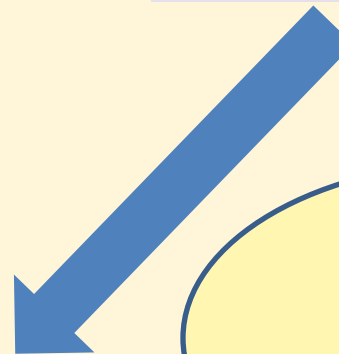
(neiejaukšanās personu
dzīvē; privātuma
respektēšana)

Aktīvais

(valsts intervence,
iejaukšanās)

Gan nacionālajos, gan starptautiskajos tiesību aktos, kā arī judikatūrā tika uzsvērts valsts pienākums rīkoties, lai aizsargātu svarīgas personas un sabiedrības intereses

Satversme: 89. Valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar šo Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem.

Satversme: 93. Ikviena tiesības uz dzīvību aizsargā likums.

Satversme: 94. Ikvienam ir tiesības uz brīvību un personas neaizskaramību.

Satversme 111. Valsts aizsargā cilvēku veselību

Satversme 116. Personas tiesības, kas noteiktas Satversmes 96., 97, 98., 100., 102.,103., 106., 108.pantā var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību.

ECT 2.pants: Nevienam nedrīkst ar nolūku atņemt dzīvību, tomēr dzīvības atņemšana var tikt attaisnota, ja notikusi, aizstāvēt vai aizstāvēties pret nelikumīgu vardarbību

LIETA OSMANI pret APVIENOTO KARALISTI [*OSMAN v. THE UNITED KINGDOM*] (87/1997/871/1083)

- 115... Tiesa atzīst, ka Konvencijas 2. pants noteiktos, skaidri definētos apstākļos var paredzēt, ka **institūcijām ir pienākums veikt preventīvus pasākumus, lai aizsargātu personu, kuras dzīvība ir pakļauta citas personas noziedzīgo darbību radītam riskam. Šī pienākuma tvērums ir pušu strīda jautājums.**
- 116. Tiesa nepieņem Valdības viedokli, ka nepieciešams pierādīt, ka nespēja aptvert dzīvībai draudošo risku tolaik zināmajos apstākļos vai veikt preventīvus pasākumus, lai novērstu šo risku, ir līdzvērtīga smagai nolaidībai vai ar dzīvības aizsardzību saistītā pienākuma apzinātai nepildīšanai (sk. iepriekš 107. punktu). Šāds neelastīgs standarts nav savienojams ar Konvencijas 1. panta prasībām un šajā pantā noteiktajiem līgumslēdzējas valsts pienākumiem nodrošināt Konvencijā, tostarp tās 2. pantā noteikto tiesību un brīvību praktisku un efektīvu aizsardzību (sk. ar attiecīgām izmaiņām iepriekš minēto spriedumu Makana lietā, 45. lpp., 146. punkts). Ņemot vērā saskaņā ar 2. pantu aizsargājamo tiesību veidu, kas Konvencijas struktūrā ir fundamentālas nozīmes tiesības, Tiesa uzskata, ka pietiek, ja prasītāji pierāda, ka institūcijas nedarīja visu iespējamo, kas būtu pamatoti gaidāms, lai novērstu reālu un tiešu dzīvības apdraudējumu, par ko institūcijas zināja vai par ko tām vajadzēja zināt. Uz šo jautājumu var atbildēt, tikai ņemot vērā jebkuras konkrētas lietas visus apstākļus.
- Kopsavilkums: Neapstrīdot, ka 2. pants cita starpā var ietvert **valsts pienākumu veikt preventīvus operatīvus pasākumus,**

ĐORĐEVIĆ v. CROATIA JUDGMENT (

Application no. 41526/10)

- 148. It is true that the police interviewed some of the children allegedly involved in certain incidents and that the school authorities discussed the problem with the pupils and their parents. However, the Court finds that no serious attempt was made to assess the true nature of the situation complained of, and to address the lack of a systematic approach which resulted in the absence of adequate and comprehensive measures. Thus, the findings of the police were not followed by any further concrete action: no policy decisions have been adopted and no monitoring mechanisms have been put in place in order to recognise and prevent further harassment. The Court is struck by the lack of any true involvement of the social services and the absence of any indication that relevant experts were consulted who could have given appropriate recommendations and worked with the children concerned. Likewise, no counselling has been provided to the first applicant in order to aid him. In fact, the Court finds that, apart from responses to specific incidents, no relevant action of a general nature to combat the underlying problem has been taken by the competent authorities despite their knowledge that the first applicant had been systematically targeted and that future abuse was very likely to follow.
- 149. In view of this, the Court considers that the **competent State authorities have not taken all reasonable measures to prevent abuse against the first applicant**, notwithstanding the fact that the continuing risk of such abuse was real and foreseeable.
- 150. There has accordingly been a violation of Article 3 of the Convention in respect of the first applicant.

Opuz pret Turciju

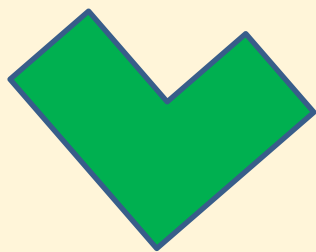
(Iesniegums Nr. 33401/02)

- 170. In the light of the foregoing, the Court considers that the response to the conduct of the applicant's former husband was manifestly inadequate to the gravity of the offences in question (see, *mutatis mutandis*, *Ali and Aye Duran v. Turkey* , no. 42942/02, § 54, 8 April 2008). It therefore observes that the judicial decisions in this case reveal a lack of efficacy and a certain degree of tolerance, and had no noticeable preventive or deterrent effect on the conduct of H.O.
- **176. The Court concludes that there has been a violation of Article 3 of the Convention as a result of the State authorities' failure to take protective measures in the form of effective deterrence against serious breaches of the applicant's personal integrity by her husband.**

Vai personas tiesības var tikt ierobežotas?

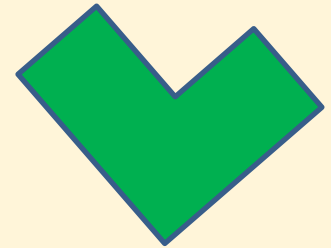

Personu tiesības nav absolūtas un var tikt samērīgi ierobežotas, lai sasniegtu leģitīmu mērķi.

1. Vai ir pieļaujama jauna tiesību institūta – PPL - ieviešana?

- **PPL var tikt atzīti par tiesisko instrumentu**
- **PPL veidi, piemērošanas pamats, piemērošanas kārtība, samērīgums**

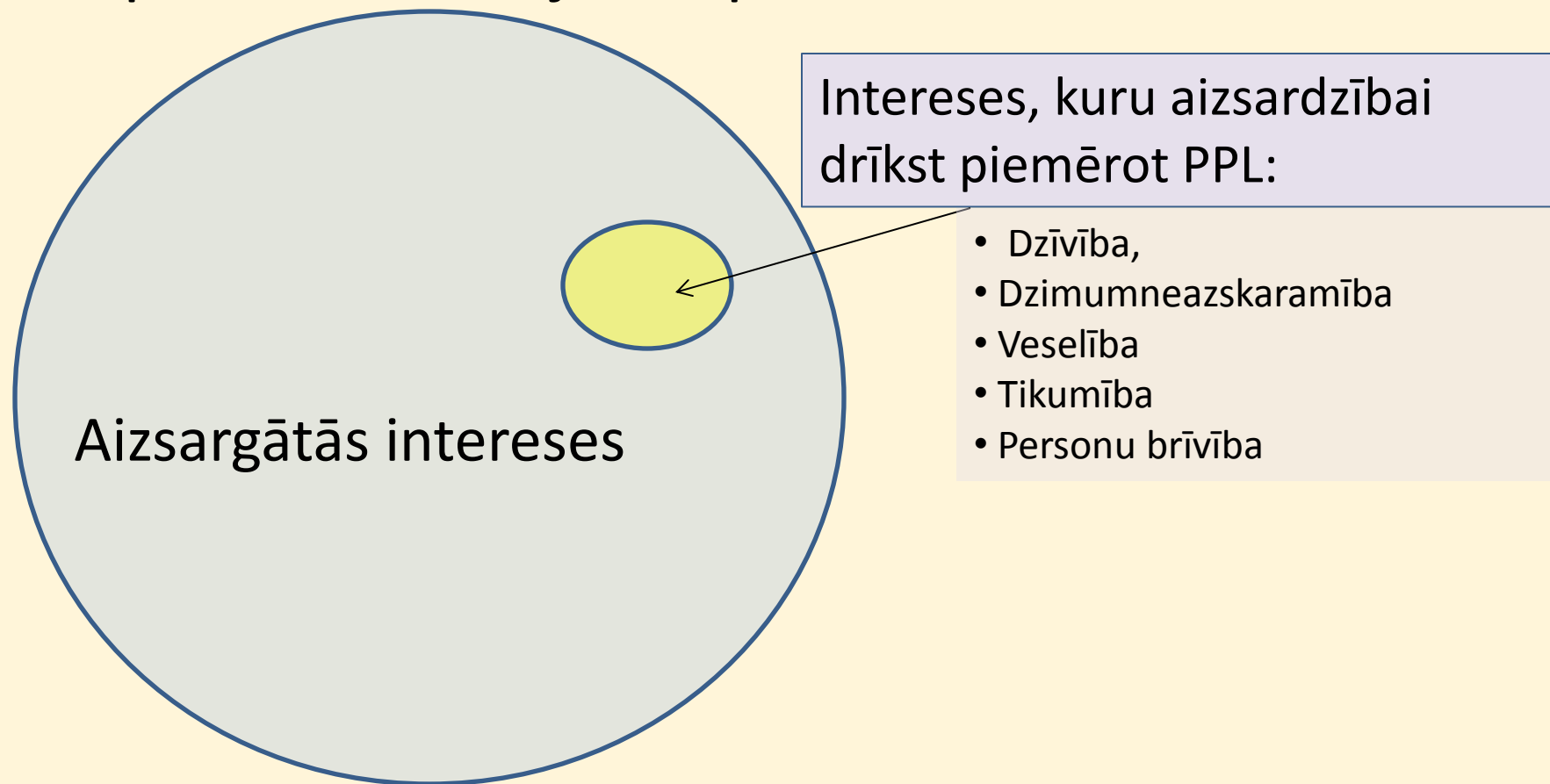
PPL koncepcija

- Uzvedības ierobežojumi & drošības nauda & sociāli rehabilitējošas programmas u.c. pasākumi
- Starpinstitucionālās sadarbības modelis
- Risku un vajadzību novērtējums

- Samērīgums: apdraudējuma risks (1) + apdraudējuma raksturs (2)
- Personas, attiecībā uz kuru tiks lemts par PPL piemērošanu, iesaistīšana

Svarīga ir ikviena likumpārkāpuma novēršana, tomēr pārkāpumu loks, kuru novēršanai piemēros PPL jābūt pietiekami šauram

PPL piemērojams, lai novērstu apdraudējumu. Nav pieļaujama tā piemērošana uz nenoteikto laiku, nekontrolējot tā pamatotību, nepieciešamību, samērīgumu

Variants A

PPL piemērošana uz noteikto laiku ar tā pagarināšanas iespēju

Variants B

PPL piemērošana uz nenoteikto laiku ar obligātu regulāru kontroli, kas izvērtē PPL piemērošanas nepieciešamību

Paldies!